

Ερευνητικό Πρόγραμμα «Αξιολόγηση Προγράμματος Ταχύρρυθμης Εκμάθησης της Ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας στα δημόσια σχολεία Μέσης Εκπαίδευσης της Κύπρου»

1. Ταυτότητα της Έρευνας

Με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου είχε τεθεί σε εφαρμογή από το Σεπτέμβριο του 2008 το “Πρόγραμμα Ταχύρρυθμης Εκμάθησης της Ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας στα δημόσια σχολεία Μέσης Εκπαίδευσης της Κύπρου”. Την ευθύνη για τη λειτουργία του Προγράμματος ανέλαβε η Διεύθυνση Μέσης Εκπαίδευσης ενώ το ΚΕΕΑ αξιολόγησε τη δομή, τη λειτουργία/εφαρμογή και τα μαθησιακά αποτελέσματα του Προγράμματος. Τη σχολική χρονιά 2010-11 ήταν ο τρίτος κύκλος αξιολόγησης του Προγράμματος ο οποίος περιλάμβανε τους εξής στόχους:

- να διερευνηθεί η αποτελεσματικότητα του Προγράμματος όσον αφορά την οργάνωση και λειτουργία του,
- να διερευνηθεί η αποτελεσματικότητα του Προγράμματος όσον αφορά το εκπαιδευτικό αποτέλεσμα που επιτυγχάνει.

2. Μεθοδολογία - Αποτελέσματα

2.1. Δείγμα

Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 33 σχολικές μονάδες από όλες τις επαρχίες της Κύπρου. Το δείγμα ήταν αντιπροσωπευτικό και λήφθηκε πρόνοια να υπάρχει αναλογική αντιπροσώπευση στο δείγμα, τόσο αρχάριων όσο και προχωρημένων μαθητών. Στην έρευνα έλαβαν μέρος όλοι οι φιλόλογοι που δίδασκαν στο Πρόγραμμα (σύνολο 31 φιλόλογοι) καθώς και όλοι οι μαθητές που ήταν ενταγμένοι στο Πρόγραμμα στα 33 Γυμνάσια, Λύκεια και Τεχνικές Σχολές. Στα 33 σχολεία που είχαν επιλεγεί για την έρευνα φοιτούσαν στο Πρόγραμμα 343 μαθητές.

2.2. Εργαλεία (δοκίμια, συμμετέχοντες)

Για την επίτευξη των στόχων της έρευνας, είχαν επιλεγεί μικτές μέθοδοι συλλογής δεδομένων. Συγκεκριμένα, είχαν συλλεχθεί δύο ειδών δεδομένα: ποιοτικά δεδομένα με τις απόψεις των εμπλεκόμενων γύρω από το Πρόγραμμα και ποσοτικά δεδομένα για την επίδοση των μαθητών σε δοκίμιο ελληνομάθειας. Για τη διερεύνηση των απόψεών τους γύρω από τις πρακτικές πτυχές της εφαρμογής του Προγράμματος, χορηγήθηκαν ερωτηματολόγια στους φιλολόγους που διδάσκουν στα πλαίσια του Προγράμματος, και σε αντιπροσωπευτικό δείγμα αλλόγλωσσων μαθητών που ήταν ενταγμένοι στις ομάδες του Προγράμματος κατά τη σχολική χρονιά 2010-2011 (τα ερωτηματολόγια είχαν μεταφραστεί σε τέσσερις γλώσσες). Επιπρόσθετα, πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις με ορισμένους φιλολόγους (ομάδα εστίασεως πέντε φιλολόγων), για τριγωνοποίηση των αποτελεσμάτων του ερωτηματολογίου που δόθηκε στους φιλολόγους και εις βάθος διερεύνησης των απόψεών τους. Συγχρόνως, πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις και με αριθμό Β.Δ.-συντονιστών του Προγράμματος στις σχολικές μονάδες όπου υπηρετούσαν (ομάδα εστίασεως πέντε Β.Δ.). Τέλος, για την αποτίμηση του επιπέδου ελληνομάθειας των μαθητών που είναι ενταγμένοι στις ομάδες του Προγράμματος χορηγήθηκαν δοκίμια ελληνομάθειας πριν την εφαρμογή του προγράμματος (pre-test) κατά το μήνα Σεπτέμβριο του 2010 και προς το τέλος του προγράμματος (post-test) κατά τα τέλη Μαρτίου 2011. Το δοκίμιο είχε αναπτυχθεί από το ΚΕΕΑ και ήταν χρονικής διάρκειας δύο διδακτικών περιόδων.

2.3. Αποτελέσματα

Τα αποτελέσματα της έρευνας επιβεβαιώνουν την αναγκαιότητα ύπαρξης του «Προγράμματος Ταχύρρυθμης Εκμάθησης της Ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας στα δημόσια σχολεία Μέσης Εκπαίδευσης της Κύπρου» και των θετικών αποτελεσμάτων του. Συγκεκριμένα, μέσα από τα αποτελέσματα της έρευνας διαπιστώνεται ο θετικός και σημαντικός ρόλος του Προγράμματος στην ανάπτυξη της γλωσσομάθειας των αλλόγλωσσων μαθητών του Προγράμματος με τη σαφή βελτίωση των αποτελεσμάτων τους μεταξύ της αρχικής και τελικής αξιολόγησης που έγινε με το δοκίμιο ελληνομάθειας. Επίσης, καταγράφεται η θετική συμβολή του Προγράμματος στην ενσωμάτωση των μαθητών στη ζωή της σχολικής μονάδας, όπως επίσης

και ο καθοριστικός ρόλος των εκπαιδευτικών που διδάσκουν στο Πρόγραμμα, ρόλος ο οποίος ξεπερνά αυτό του εκπαιδευτικού και φτάνει μέχρι το ρόλο του σύμβουλου, του φίλου, της «οικογένειας», προσφέροντας πολλαπλή στήριξη. Ταυτόχρονα, διαπιστώνεται η γενικότερη πρόοδος που έχει συντελεστεί στο Πρόγραμμα τόσο από οργανωτικής πλευράς (π.χ. έγκαιροι διορισμοί και δημιουργία ομάδων αλλογλώσσων στις σχολικές μονάδες) όσο και από άποψης επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών εκ μέρους του Π.Ι. (αύξηση των ωρών του Προγράμματος, ευρεία κάλυψη θεμάτων). Όμως, μέσα από την έρευνα καταγράφονται και κάποια διαχρονικά προβλήματα που προκύπτουν από τη δομή/λειτουργία του Προγράμματος, την ενσωμάτωσή του στη σχολική μονάδα, την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών αλλά και τα χαρακτηριστικά των μαθητών που συμμετέχουν σε αυτό.

3. Συμπεράσματα – Συζήτηση

Οι Β.Δ.-συντονιστές που εμπλέκονται στο Πρόγραμμα φαίνεται να μην έχουν ιδιαίτερη γνώση για την παιδαγωγική πτυχή του Προγράμματος και ο ρόλος τους περιορίζεται σε διαδικαστικά θέματα όπως τον προγραμματισμό, την οργάνωση της αίθουσας διδασκαλίας, τις απουσίες των μαθητών κτλ., ενώ η συνεργασία τους με τους εκπαιδευτικούς του Προγράμματος περιορίζεται στα τυπικά. Η ενεργός εμπλοκή τους στο Πρόγραμμα και η συνεργασία τους με τον εκπαιδευτικό θα μπορούσε να ήταν ουσιαστικότερη αν είχαν και περισσότερο χρόνο. Η εφαρμογή ενός μεντορικού θεσμού στις σχολικές μονάδες όπου εφαρμόζεται το Πρόγραμμα είναι μια άλλη πτυχή που θα μπορούσε να ωθήσει στην ενίσχυση του εκπαιδευτικού που διδάσκει στο Πρόγραμμα αλλά και να απαλλάξει το Β.Δ.-συντονιστή από αυτό το ρόλο, λόγω έλλειψης χρόνου.

Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών από το Π.Ι. έχει βελτιωθεί σε σχέση με προηγούμενες χρονιές, αλλά η προετοιμασία και η στήριξη των πρωτοδιόριστων εκπαιδευτικών που αναλαμβάνουν να διδάξουν ελληνικά στους αλλογλωσσους μαθητές φαίνεται να χρήζει βελτίωσης και ίσως αναδιαμόρφωσης. Η χρονική διάρκειά της πρέπει να επεκταθεί ώστε να υπάρχει χρόνος να διδαχθούν νέα θέματα όπως η αξιοποίηση και η ενσωμάτωση της τεχνολογίας στη διδασκαλία καθώς και η διαφοροποίηση της διδασκαλίας. Επίσης, υπάρχει

μεγάλη ανάγκη για ουσιαστικότερη συνεργασία σε πρακτικό επίπεδο με τους υποστηρικτές από το Π.Ι.

Η συνεργασία και επικοινωνία των εκπαιδευτικών του Προγράμματος με τους συνάδελφους τους εκπαιδευτικούς είναι συνήθως περιορισμένη. Οι άλλοι εκπαιδευτικοί του σχολείου δεν είναι επαρκώς ενημερωμένοι για το Πρόγραμμα και θεωρούν ότι αυτό δεν προσφέρει στους μαθητές. Χρειάζεται επιμόρφωση όλων των εκπαιδευτικών των σχολικών μονάδων σε θέματα Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης.

Η ανεπάρκεια του εβδομαδιαίου χρόνου διδασκαλίας για την επίτευξη του σκοπού και των στόχων του Προγράμματος είναι από τα βασικά θέματα που προκύπτουν. Πρόβλημα αποτελεί ότι και οι ώρες που δίνονται δεν είναι «πραγματικές», αφού λόγω συγκρούσεων στο ωρολόγιο πρόγραμμα οι μαθητές του Προγράμματος δεν συμμετέχουν όλες τις περιόδους. Η λειτουργία ταχύρυθμων θερινών τμημάτων για περίπου τέσσερις εβδομάδες, μετά το τέλος των κανονικών μαθημάτων, θα μπορούσε να καλύψει μεγάλο μέρος του χαμένου χρόνου.

Η ανομοιομορφία ως προς τη χώρα προέλευσης θεωρείται ως μία δυσκολία για το Πρόγραμμα, λόγω της διαφορετικής κουλτούρας, του τρόπου σκέψης της συμπεριφοράς αλλά και της δομής της μητρικής γλώσσας ανάμεσα στους μαθητές. Γενικότερα, τίθεται και το θέμα κατά πόσον θα μπορούσαν να υπάρχουν δύο ειδών τμήματα στο Πρόγραμμα στα πρότυπα του ελληνικού μοντέλου στο οποίο υπάρχουν δύο τάξεις υποδοχής.

Τα εγχειρίδια του Προγράμματος είναι βοηθητικό υλικό αλλά όχι ικανοποιητικό για τη διδασκαλία στις ομάδες του Προγράμματος. Η παραγωγή επιπρόσθετου υλικού εκ μέρους των εκπαιδευτικών είναι αναγκαία και για αυτό αφιερώνουν πολύ χρόνο για προετοιμασία. Το υλικό που έχει παραχθεί από τους εκπαιδευτικούς μαζί με επιπρόσθετο υλικό των λειτουργών του Π.Ι. θα έπρεπε να συλλεχτεί και να τοποθετηθεί σε διαδικτυακή πλατφόρμα, η οποία θα χρησιμοποιείται και ως χώρος επικοινωνίας και ανταλλαγής υλικού μεταξύ των εκπαιδευτικών που συμμετέχουν στο πρόγραμμα.

Η Αξιολόγηση των μαθητών του Προγράμματος με το δοκίμιο ελληνομάθειας είναι αρκετά αξιόπιστη. Η θεματολογία του δοκιμίου πρέπει να αλλάζει κατά διαστήματα. Το δοκίμιο να χρησιμοποιείται για αρχική και τελική αξιολόγηση μόνο για τους νεοεισερχόμενους. Επίσης υπάρχει η ανάγκη καθιέρωσης επίσημης βαθμολόγησης των αλλόγλωσσων μαθητών στο Πρόγραμμα για παροχή κινήτρων αλλά και ενημέρωσης των γονέων των μαθητών και της σχολικής μονάδας.

Η θεσμοθέτηση κανονισμών λειτουργίας του Προγράμματος από το Υ.Π.Π. είναι ένα κρίσιμο θέμα, ώστε να υπάρχουν, μεταξύ άλλων, σαφείς κανόνες συμμετοχής των αλλογλώσσων στο Πρόγραμμα.

Η ενημέρωση των εκπαιδευτικών για το οικογενειακό και κοινωνικό ιστορικό των μαθητών που συμμετέχουν στο Πρόγραμμα είναι ελλιπής ακόμα και για μαθητές που ήταν τις προηγούμενες χρονιές στη σχολική μονάδα. Ο υφιστάμενος μηχανισμός ενημέρωσης από τη Διεύθυνση της σχολικής μονάδας και πολύ περισσότερο από το σχολικό Σύμβουλο δεν λειτουργεί ικανοποιητικά.

4. Επικοινωνία

Υπεύθυνος ερευνητής, Χρίστος Γιασεμής (στην ερευνητική ομάδα συμμετείχε και η Σταυρούλα Βαλιαντή, λειτουργός του ΚΕΕΑ κατά τη σχολική χρονιά 2010-11).